

dornimi in podrobnimi metodami zajemanja empiričnih podatkov najbolje opredelijo dejstva o, denimo, vzgojno-izobraževalnem učinku, dejstva torej, ki jih je mogoče kot taka tudi argumentirati v javni sferi. Na ravni teorij in »teorij«, nazorov in ideologij pa je najoptimalnejša strategija šolske politike iskanje »minimalnih konsenzov« med nosilci dialoga v ožji (tako imenovani) strokovni in tudi najširši javnosti. Odmik od »fluidnih« minimalnih konsenzov na, denimo, ideološko stališče ene izmed strani nujno povzroči v razpravi revolt »drugače mislečih«.

Druga modaliteta (aspekt *b*) razpravljanja o državljski vzgoji izvira iz vzgojno-izobraževalnega konteksta in se potemtakem veliko bolj ukvarja s problematiko samega kurikulumu državljske vzgoje in njene »praktikalnosti« v pedagoškem kontekstu. To pa ne pomeni, da se v dialoškem prostoru na tem področju prepletanja razsežnosti »strokovnega« z neizogibnimi determinantami političnosti izognemo problemom, ki se porajajo v prvi različici razpravljanja o zadevni tematiki. Če se v tej prvi modaliteti razpravljanja porajajo paradoksi, zaostrena nasprotna stališča in ideološko poantirani sklepi, se v drugi modaliteti vse to sooča z ravniyo tako imenovane pedagoške prakse, kjer se kaj lahko izkaže, da je vsa problematika dosti zapletenejša.

Presežna ogroženost

Kot vemo, je šolstvo, glede na svojo reprodukcijsko vlogo in glede na svoj središčni položaj med institucijami »družbe«, danes vsepovsod objekt kritičnih razprav in ne nazadnje zahtev, ki so lahko tudi zelo izključevalne. Čeprav državljska vzgoja v vseh sodobnih kurikulumih ne zavzema prav veliko časa in s stališča vendarle poglobitve naloge šole (posredovanje znanja na področjih znanosti in ved) ni najpomembnejša, pa je kot »vzgojno-izobraževalna tema« predmet najbolj nerazrešljivih nasprotij in nedvomno osrednja politična tema v javnih razpravljanjih o šolstvu. Raznolična stališča, ki jih lahko identificiramo v spektru prve modalitete (aspekt *a*) se izrekajo – med drugim – tudi v razliki med *državljsko vzgojo* na eni strani in *domovinsko vzgojo* na drugi strani. Druga raznolična stališča, ki lahko imajo ali pa tudi ne skupno presečišče se nanašajo npr. na razlike med multikulturalizmom in identiteto, modernizmom in tradicionalizmom itn.; vse te razlike pa lahko v zadnji instanci reduciramo na politične ali ideološke označevalce.⁵ Poglejmo primer take formulacije, ki bi

⁵ Seveda je pri teh posplošitvah treba upoštevati še to, da se v različnih okoljih poudarki razpravljanj precej razlikujejo. Z »različnostjo okolij« mislimo tako različne politične kontekste (držav, mednarodnih organizacij, kulturnih okolij) kot tudi različne preseke javnosti, kot so naj-